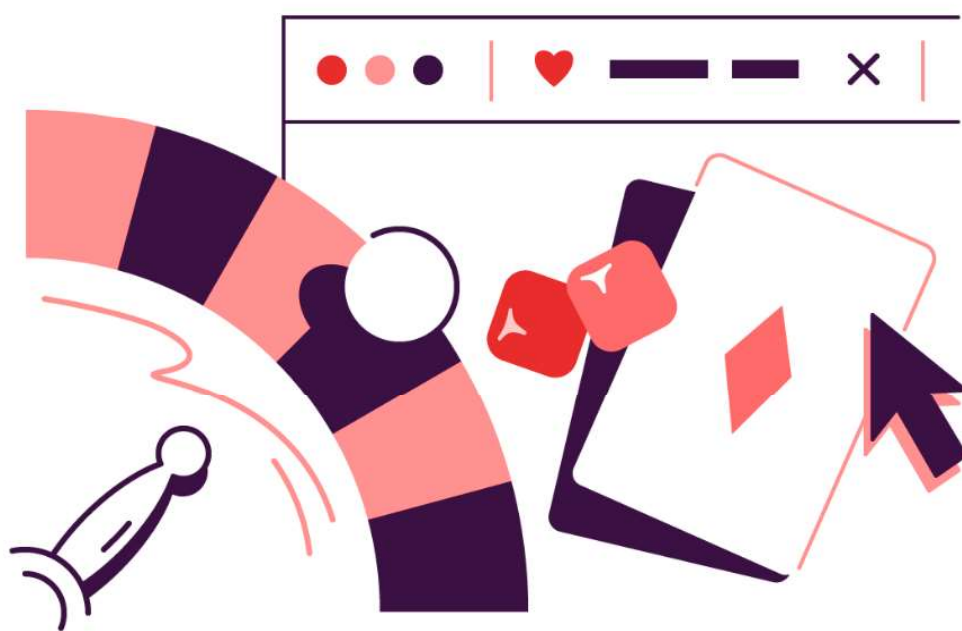

Tilsynsrapport – tiltak etter hvitvaskingsloven

Bingo 1 AS

Sammendrag tilsynsrapport

Rapportnummer	1-2023
Vår saksreferanse	22/04002
Dokumenttilsyn	
Virksomhet	Bingo 1 AS
Revisjonsområde	Kartlegging av innførte tiltak etter krav i hvitvaskingsloven
Revisjonsteam	Anya Markhus – seniorrådgiver Liv Røthe – seniorrådgiver

Rapportens innhold:

Tilsynsrapport 1-2023 beskriver resultat etter revisjon av krav til tiltak etter hvitvaskingsloven hos Bingo 1 AS.

Hovedkonklusjoner:

Lotteritilsynet har kontrollert hvordan selskapet følger opp de krav til tiltak som kommer frem av hvitvaskingsloven (hvvil.) med tilhørende forskrift, jf. hvvl. § 4 (2) bokstav g.

Bingo 1 AS (heretter Bingo 1) har oversendt dokumentasjon på en ryddig og strukturert måte og i samsvar med det som vi har bedt om. Selskapet har utpekt en hvitvaskingsansvarlig og har levert risikovurdering godkjent av styret. Med bakgrunn i denne er det utarbeidet en fellesrutine som fanger opp områdene som kreves etter hvitvaskingsloven. Bingo 1 har dokumentert ansvar og opplæringsmateriell på en tilfredsstillende måte.

Lotteritilsynet har ikke avdekket avvik i forbindelse med tilsynet, men det er gitt fire merknader. Vi ber om tilbakemelding på hvordan dere vil følge opp merknadene innen 28. april 2023.

Førde 23. februar 2023

Anya Markhus
Seniorrådgiver

Liv Røthe
Seniorrådgiver

Innhold

1. Bakgrunn for tilsyn.....	4
2. Metode.....	4
3. Resultat.....	5
3.1 Risikovurderinger (hvvl. § 7)	6
3.1.1 Lotteritilsynets vurdering	6
3.2 Rutiner (hvvl. § 8)	6
3.2.1 Lotteritilsynets vurdering	7
3.3 Krav til opplæring (hvvl. § 36).....	7
3.3.1 Lotteritilsynets vurdering	8
3.4 Kundetiltak og løpende oppfølging (hvvl. kap. 4)	8
3.4.1 Lotteritilsynets vurdering	9
3.5 Undersøkelse og rapportering til Økokrim (hvvl. kap. 5).....	9
3.5.1 Lotteritilsynets vurdering	10
4. Oppsummering av resultat og videre oppfølging	10
4.1 Avvik	10
4.2 Merknader	10

1. Bakgrunn for tilsyn

Bingomedhjelpere ble høsten 2018 omfattet av hvitvaskingsloven med tilhørende forskrift, jf. hvitvaskingsloven (hvvl.) § 4 (2) bokstav g. Dette innebærer at bingomedhjelpere må ha gode systemer for å sikre at lovens krav følges opp på en god måte. Lotteritilsynet er tillagt oppgaven med å føre tilsyn med dette regelverket, jf. hvvl. § 43, annet ledd, bokstav c.

Hovedmålet med dette tilsynet er å få en oversikt over hvordan bingobransjen som bransje har implementert hvitvaskingsregelverket. Lotteritilsynet har på bakgrunn av dette gjennomført dokumenttilsyn rettet mot noen utvalgte bingoentreprenører, herunder Bingo 1.

Ettersom innholdet i lovens krav må vurderes opp mot den aktuelle risikoen i bransjen, har det i dette tilsynet vært særlig viktig å få kartlagt hvordan bransjen har risikovurdert egen virksomhet, og spesielt om denne er knyttet opp mot risikobildet i den overordnede risikovurderingen av spillmarkedet på en god måte.

Videre er målet med tilsynet å få en oversikt over hvordan bransjen har implementert sentrale krav i hvitvaskingsloven;

- Risikovurdering og rutiner (hvvl. kap. 3)
- Kundetiltak og løpende oppfølging (hvvl. kap. 4)
- Undersøkelse og rapportering (hvvl. kap. 5)
- Internkontroll og revisjon (hvvl. § 35)

Denne kunnskapen vil være et viktig bidrag inn i vårt arbeid med å utarbeide en veileder særlig tilpasset spillbransjen. En slik veileder vil både gjøre det lettere for bransjen å bruke ressursene riktig, og ikke minst tydeliggjøre hvilke forventninger Lotteritilsynet har til aktørene ved fremtidige tilsyn hvor etterlevelsen av kravene vil være mer fremtredende.

Siden tilsynet denne gang primært er gjennomført for å skaffe kunnskap om implementering av hvitvaskingsregelverket i bransjen som sådan, vil kun klare avvik danne grunnlag for pålegg om retting.

2. Metode

Det er valgt en overordnet tilnærming for tilsynet hvor vi legger vekt på å kartlegge hvordan tilsynsobjektene har innrettet seg etter kravene i hvitvaskingsloven. En slik kartlegging vil gi oss kunnskap om risiko for hvitvasking innenfor bingo, samtidig som vi gjennomfører tilsyn på et overordnet nivå. Det betyr at vi opparbeider oss kunnskap om teoretisk risiko for hvitvasking og terrorfinansiering samtidig som vi avdekker om noen ikke har tiltak slik loven krever.

Basert på tidligere tilsyn, har Lotteritilsynet i 2021 – 2022 valgt å gjennomføre dokumenttilsyn med ni utvalgte bingoentreprenører. Bingo 1 er blant dem som er valgt ut som tilsynsobjekt.

Lotteritilsynet sendte varsel om tilsyn den 7. oktober 2022, og mottok etterspurt dokumentasjon innen fristen som ble satt. Det er ikke bedt om ytterligere dokumentasjon og våre vurderinger er basert på mottatt dokumentasjon.

Vi gjennomfører denne gangen et kartleggingstilsyn. Det betyr at vi gir individuelle tilbakemeldinger til de utvalgte tilsynsobjektene basert på innførte tiltak, men at nivået på tilbakemeldingene er tilpasset et overordnet nivå.

Metoden gir oss et godt grunnlag for å utøve vår veiledningsplikt overfor bingomedhjelperne og gir oss noe tid til å kartlegge den reelle risikoen i tilknytning til bingovirksomheten. Metoden åpner også for et mer dialogbasert tilsyn, der vi kommer med anbefalinger til forsterking eller justering av innførte tiltak.

Lotteritilsynet understreker likevel at dersom det er åpenbare brudd på lovkrav vil det blir varslet pålegg om retting.

Ved avvik vil Lotteritilsynet legge fram revisjonsbevis. Vi vil også be om en oppfølgingsplan som beskriver hvilke tiltak dere vil iverksette for å utbedre avvikene.

Ved merknader forventer vi at de påpekte forholdene håndteres slik at de ikke senere utvikler seg til avvik. Ved merknad ber Lotteritilsynet også om tilbakemelding på hvordan dere vil følge opp vår anbefaling.

3. Resultat

Bingo 1 AS har oversendt dokumentasjon på en ryddig og strukturert måte, og dokumentene er tydelig merket med referanse. Som rapporteringspliktig etter hvitvaskingsloven er det blant annet lovfestede krav om at dere skal ha en virksomhetsrettet risikovurdering, og at dere skal gjøre nærmere undersøkelser knyttet til mistenkelige forhold. Dere har sendt inn dokumentasjon slik det ble bedt om i varselet.

Selskapet har utpekt en hvitvaskingsansvarlig i ledelsen. Det fremgår av hvitvaskingsrutinene hvem som er hvitvaskingsansvarlig og hvilket ansvarsområde som ligger til denne rollen. Det er også utarbeidet rapporteringsløp på hvitvaskingsområdet, som går fra hallansatt via ulike kontrollposter og opp til hvitvaskingsansvarlig (og revisor).

3.1 Risikovurderinger (hvvl. § 7)

For at en bingomedhjelper skal kunne vurdere risikoen for å bli misbrukt som ledd i hvitvasking, må risikoen konkretiseres basert på foretakets egen virksomhet. Dette innebærer at konkretisering av risikoen vil kunne være enklere for mindre bingomedhjelpere enn for større aktører med flere bingohaller og bredere kundespekter. Selv om risikoen kan oppleves som liten, må det gjøres reelle vurderinger av risikoen knyttet til egen virksomhet, og dette må dokumenteres.

Vi har fått oversendt selskapets overordnede risikovurdering, datert 12. november 2021. Risikovurderingen er vedlegg 1 til selskapets hvitvaskingsrutiner og er den delt inn i følgende punkt:

- Produkter og tjenester
- Kunder
- Geografi
- Typiske risikofaktorer knyttet til kjernevirksomheten
- Kundetiltak basert på risikovurderingen

Bingo 1 har også oversendt risikovurdering for bingohaller, hvor risikoøkende triggere og risikoreduserende tiltak er listet opp. Det blir opplyst at det ikke er satt inn særlige tiltak i noen av hallene, da de ikke har haller som er kategorisert med høy risiko. Innførte tiltak er etter selskapets vurdering tilstrekkelig for å ivareta eksisterende risiko.

3.1.1 Lotteritilsynets vurdering

Det er positivt at den overordnede risikovurderingen er datert og innehar versjonsnummer. Etter Lotteritilsynets vurdering er beskriver den ulike risikoområder på en bra måte, men vi skulle likevel gjerne sett at den var mer spisset.

Risikovurderingen for bingohallene er svært generell og overordnet. Bingo 1 må i større grad dokumentere at samtlige områder er kartlagt, analysert og dokumentert.

Vi gjør også oppmerksom på at Lotteritilsynets overordnede risikovurdering for pengespillmarkedet ble revidert høsten 2021. I den forbindelse ble også risikonivået for bingo hevet fra lavt til moderat nivå når det gjelder hvitvasking. Dere har henvist til 2019-versjonen av vår risikovurdering.

3.2 Rutiner (hvvl. § 8)

Det er helt nødvendig å ha fastsatt rutiner for å sikre etterlevelse av hvitvaskingsloven, og dette er derfor også lovfestet som et krav. Rutinene må være basert på den virksomhetsinnrettede risikovurderingen som er gjort, slik at de er tilpasset virksomheten hos den enkelte bingomedhjelper. Rutinene skal være fastsatt av

foretakets ledelse og det skal utpekes en hvitvaskingsansvarlig som skal følge opp disse.

Lotteritilsynet har fått oversendt selskapets hvitvaskingsrutiner, vedtatt av styret i selskapet den 3. desember 2019. Vi har mottatt versjon 4.3.2, datert 12. november 2021. Rutinene er delt inn i følgende områder:

- Innledning
- Kundetiltak og løpende oppfølging
- Undersøkelse og rapportering ved mistenkelige transaksjoner
- Oppbevaring, behandling av personopplysninger
- Øvrige plikter

3.2.1 Lotteritilsynets vurdering

Lotteritilsynet ser at det er gjort et grundig arbeid med å utarbeide hvitvaskingsrutinene. Inndelingen er hensiktsmessig, og de sentrale områdene er redegjort for. Det fremgår imidlertid ikke hvem som omfattes av rutinene. Rutinene kan også fremstå noe generelle og overordnede, og dermed gi lite konkret om hva som konkret skal gjøres og hvordan.

Når rutinene utarbeides som et samledokument, i stedet for enkeltrutiner, kan det medføre at det blir vanskelig for den enkelte ansatte å finne den konkrete rutinen de trenger i en gitt situasjon. Det vil derfor kunne være hensiktsmessig å trekke ut noen av de mest sentrale rutinene og utarbeide de som enkeltrutiner, arbeidsinstrukser og/eller sjekklister.

3.3 Krav til opplæring (hvvl. § 36)

Kravet til opplæring skal sikre at alle ansatte er i stand til å gjenkjenne forhold som kan indikere hvitvasking og terrorfinansiering. For å sikre at det blir gitt relevant og tilstrekkelig opplæring, og at opplæringen blir vedlikeholdt, må ledelsen hos bingomedhjelperne vurdere hvordan dette kravet skal ivaretas i egen virksomhet og nedfelle dette i en rutine. Denne rutinen må konkretiseres i en opplæringsplan for en kommende periode, for eksempel et år. Planen må vise hvem som skal ha opplæring, i hva og når. De som skal ha opplæring må gis tid og anledning til å gjennomføre denne på en måte som gjør at de faktisk tilegner seg kunnskapen.

Ansatte som utfører arbeidet i bingohallene må ha kunnskap om hvordan hvitvasking og terrorfinansiering skjer, slik at de er i stand til å ha oppmerksomhet mot slike forhold i utførelsen av sitt arbeid. De må kjenne til de interne rutinene for hvordan de skal håndtere situasjoner der det kan være usikkerhet knyttet til et forhold de ser. Da må de vite hvem de skal kontakte for å diskutere den konkrete situasjonen, herunder om det skal iverksettes nærmere undersøkelser og hvordan. De må også vite når de

skal kontakte hvitvaskingsansvarlig, for eventuell rapportering til Økokrim. Dette må nedfelles i egen rutine, og opplæringen må dekke denne rutinen og øvrige rutiner som skal sikre etterlevelsen av pliktene i hvitvaskingsloven.

Bingo 1 opplyser at opplæringsarbeidet er delt inn i flere nivå som er forankret i selskapets driftshåndbok og internkontrollrutiner. Opplæringsplikten er omtalt i hvitvaskingsrutinene punkt 5.1.

Vi har fått tilsendt rutine for nyansettelser, årshjul for internkontroll, opplæringsdokumentasjon for nyansatte og eksempel på agenda for ukentlige Teams-møter.

3.3.1 Lotteritilsynets vurdering

Det er positivt at dere passer på at opplæring i hvitvaskingsregelverket kommer med i årshjul for internkontroll og rutine for opplæring av nyansatte. Det er også positivt at dere har utarbeidet egen dokumentasjon for opplæringen. Lotteritilsynet savner likevel en overordnet opplæringsplan hvor det fremgår hvem som skal ha opplæring, om hva og når opplæring skal finne sted. I rutinen står det bare at opplæring skal gis jevnlig og at kunnskapen skal vedlikeholdes og oppdateres.

Vi mener det vil være hensiktsmessig å differensiere opplæring ut fra hvilken rolle og oppgaver den enkelte medarbeider har, slik at dere sikrer at de ansatte har god kunnskap om det som er relevant for den rollen de innehar. Ansatte som er trygge på hva de skal se etter, vil også bidra til å sikre seg mot at selskapet blir misbrukt til hvitvasking.

3.4 Kundetiltak og løpende oppfølging (hvvl. kap. 4)

Formålet med å gjennomføre kundetiltak er at rapporteringspliktige skal kjenne sine kunder. Når en kjenner identiteten til kunden og kundeforholdets formål, kan bingomedhjelperen iverksette tilpasset og risikobaserte tiltak mot den enkelte kunde.

Kundetiltak skal gjennomføres ved etablering av kundeforhold, ved transaksjoner over 16 000 kroner eller ved mistanke om terrorfinansiering. Hvitvaskingsloven stiller blant annet krav til at den rapporteringspliktige kartlegger kundens identitet, kundeforholdets eller transaksjonens formål og tilsiktede art, og om kunden er en politisk eksponert person (PEP).

Hvitvaskingsloven stiller også krav til løpende oppfølging av kundeforholdet. Rapporteringspliktige må oppdatere kundeopplysninger og annen relevant dokumentasjon, samt overvåke kundeforføring, herunder transaksjonsmønstre. Bingoentreprenører må følge med på kundenes aktivitet og påse at de kjenner kunden tilstrekkelig til å gjennomføre nødvendige kundetiltak og vurderinger for å

kunne håndtere risikoen som den enkelte kunde innebærer. Formålet med oppfølgingen er å oppdage avvikende eller endret adferd fra kunden.

Kundetiltak og løpende oppfølging er omtalt i rutinenes kapittel 2 og er delt inn i følgende punkt:

- Tidspunkt for kundetiltak
- Individuell risikoklassifisering
- Gjennomgang av kundetiltak
- Om normale kundetiltak
- Om forsterkede kundetiltak
- Avvikling og avvisning av kundeforhold og transaksjoner
- Kundetiltak utført av tredjepart
- Plikt til løpende oppfølging

Vi har mottatt oversikt over onboarding (kunderegistrering) i Clubhouse, både via app og i en fysisk bingo hall. Bingo 1 opplyser at ingen av deres kunder er PEP. Lotteritilsynet har også fått oversendt opplysninger om tilfeller hvor det har blitt gjennomført forenklete og forsterkede kundetiltak, samt hvordan selskapet gjennomfører løpende oppfølging av sine kunder.

Bingo 1 har også sendt oss dags- og månedsoppgjør fra ulike bingo haller, slik vi har etterspurt. Vi har også mottatt oversikt over tiltak knyttet til kunder som benytter mye kontanter og spiller nærme spillgrensen på kr. 16 000, og oversikt over hvilke indikatorer som benyttes til å avdekke mistenkelige transaksjoner.

3.4.1 Lotteritilsynets vurdering

Bingo 1 har fått med de sentrale kravene hvitvaskingsloven stiller i sine rutiner for kundetiltak og løpende oppfølging. Lotteritilsynet ser likevel at det er noen forbedringspunkt som selskapet bør se nærmere på.

Ifølge hvitvaskingsrutinene punkt 2.3.1 og 2.4.2 innebærer normale kundetiltak at det skal gjennomføres legitimasjonskontroll, opplyses om kundeforholdets formål og tilsiktede art, samt system for å avdekke om vedkommende kunde er PEP. Når vi ser på onboarding-skjemaet i Clubhouse, er det bare legitimasjonskontrollen som fremgår av skjemaet. Vi kan ikke se at det er spurt om hverken kundeforholdets formål og tilsiktede art, eller om vedkommende er PEP. Ut fra det vi kan se, er det altså ikke samsvar mellom rutinen og det som dere spør om ved registrering.

3.5 Undersøkelse og rapportering til Økokrim (hvvl. kap. 5)

Rapporteringspliktige som avdekker forhold som kan indikere at midler har tilknytning til hvitvasking eller terrorfinansiering, skal foreta nærmere undersøkelser.

Terskelen for undersøkelser er lav, og enhver indikasjon kan i utgangspunktet være tilstrekkelig. Undersøkelser skal alltid gjennomføres dersom det avdekkes forhold som avviker fra den rapporteringspliktiges kjennskap til kunden og kundeforholdets formål og tilsiktede art, jf. hvvl. § 25.

Rapporteringsplikten inntreffer dersom undersøkelser av et eller flere mistenkelige forhold ikke blir avkreftet. Mistankegrunnlaget er lavt, og det kreves ikke sannsynlighetsovervekt for at det foreligger noe mistenkelig før rapporteringsplikten inntreffer. Hvitvaskingsansvarlig er ansvarlig for å oversende opplysninger som nevnt i hvvl. § 26 til Økokrim, jf. hvitvaskingsforskriften § 5-1.

Undersøkelse og rapportering av mistenkelige transaksjoner er omtalt i hvitvaskingsrutinene kapittel 3. Bingo 1 har dokumentert to tilfeller hvor de på eget initiativ har foretatt nærmere undersøkelser av transaksjoner. Disse fant sted i juni og juli 2022. I tillegg har de etter å ha mottatt en henvendelse fra politiet, gjort nærmere undersøkelser knyttet til en av deres kunder. Mistanken ble etter nærmere undersøkelser avkreftet i alle tre tilfeller. Det har ikke blitt sendt noen MT-rapporter til Økokrim.

3.5.1 Lotteritilsynets vurdering

Som en generell merknad minner Lotteritilsynet om at det er en lav terskel for både å gjennomføre nærmere undersøkelser og eventuelt rapportere til Økokrim. Vi anbefaler at dere tar en gjennomgang av egen praksis knyttet til hvilke faktorer som utløser denne plikten.

4. Oppsummering av resultat og videre oppfølging

Dokumentasjonen viser i all hovedsak at Bingo 1 har gjort en god jobb med å få på plass et tilfredsstillende system for å sikre at de overholder reglene i hvitvaskingsloven med tilhørende forskrift. På den måten reduseres også risikoen for at selskapet blir misbrukt til hvitvasking og terrorfinansiering.

4.1 Avvik

Revisjonen har ikke avdekket noen avvik.

4.2 Merknader

Lotteritilsynet har under revisjonen kartlagt følgende forbedringsområder (merknader):

Merknad 1 - Risikovurdering

Risikovurderingene berører hovedområder, men er ikke tilstrekkelig uttømmende og detaljert. For å sikre dokumentert grunnlag for risikobasert tilnærming og

risikoreduserende tiltak, må sørge for at samtlige områder er tilstrekkelig kartlagt, analysert og vurdert.

Lotteritilsynet anbefaler at dere jobber videre med risikokartleggingen og analysene, slik at dere sikrer at tiltak blir satt inn på riktig sted og riktig nivå. Se nærmere under punkt 3.1.1.

Merknad 2 - Rutiner

Det kan være hensiktsmessig å konkretisere hvem de ulike delene av rutineene gjelder for. Selv om rutineene er utarbeidet som et samledokument, er det ikke nødvendigvis slik at alle rutineene er relevant for samtlige medarbeidere.

Videre vil Lotteritilsynet anbefale at dere tar en gjennomgang og konkretiserer i hvert fall deler av rutineene. Det kan også være en fordel å utarbeide enkeltrutiner, arbeidsinstruks og/eller sjekklister på enkelte områder. Dette mener vi vil kunne bidra til å gjøre det enklere og tydeligere for de ansatte i bingohallene, og dermed også i større grad sikre etterlevelse av egne rutiner og regelverket. Se nærmere under punkt 3.2.1.

Merknad 3 - Opplæring

Lotteritilsynet anbefaler at dere utarbeider en opplæringsplan hvor det fremgår tydelig hvem som skal ha opplæring, når den skal gjennomføres og hva opplæringen skal inneholde. Her vil det kunne være formålstjenlig å differensiere opplæringen ut fra hvilken rolle og ansvar den enkelte medarbeider har. Se nærmere under punkt 3.3.1.

Merknad 4 – Kundetiltak og løpende oppfølging

Vi anbefaler at dere tar en gjennomgang av hvilke krav som stilles til kundetiltak i lov og egne rutiner, og sikrer at spørsmål kunderegistreringsskjema er i tråd med dette. Alternativt må kravene følges opp og dokumenteres på andre måter. Se nærmere under punkt 3.4.1.

Vi ber om å få tilbakemelding på hvordan dere vil følge opp merknadene. Frist for tilbakemelding er **28. april 2023**.